

Het bijbelse kernwoord wolf

I. HET OUDE TESTAMENT

Onderstaande gegevens zijn verzameld uit Gesenius' Hebr. und Aram. Handwörterbuch; 16^e Aufl. 1915 en Abr. Trommius, Nederlandse concordantie (6^e herz.dr.).

I. **זָב** (ar. ذئب, n. Nöld. zu Labid 88: Schakal-wolf; s. auch Landb., Dağ. 692 f.; vgl. südar. n. pr. זָבָה, aram. ܙܒܐ [s. auch z. זָב]; ass. zibbu, Wolf, äth. ደብዳቤ Hyäne, vgl. Brockelm., VGr 1 295; äg. szb, später szb, Schakal; Lag., Ü. 58; Barth § 21°), cstr. gl., pl. זָבִים, זָבִי m. — Wolf Gn 49 27. Jes 11 6. 65 25. Ez 22 27. (Sir 13 17). זָבִים עֶרְבֹת Jer 5 6. זָבִים עֶרְבֹת Wölfe, die abends auf Raub ausgehn (vgl. z. עֶרְבֹת) Hab 1 8. Zeph 3 3†.

II. **זָבִי** (Nöld., BsS 79) — n. pr. eines midianitischen Fürsten Ri 7 25. 8 s. Ps 83 12.†

I.A.a. Betekenis van de tekstgegevens

A. Wolf - זָב

- Benjamin is een verslindende wolf Gen. 49:27
- Wolf en lam te samen (Jes. 11:6; 65:25)
- Wolf der wildernissen die het volk van Jeruzalem verwoest (Jer. 5:6)
- De vorsten van Jeruzalem zijn als wolven die een roof roven, om bloed te

זָבִים (Ez. 22:27).

B. Wolven die 's avonds op roof uitgaan

- Hab. 1:8
- Zef.3:3

C. Wolf als naam van een Midianitische vorst (Zeëb).

- Richt.7:25; 8:3; Ps.83:12

D. Ook in de volgende apocryphe boeken komt een enkele keer een wolf (Lat. lupus) voor:

- Ecclesiasticus 13:17; vgl. 2 Esdras 5:18 (apocryhe boeken)

I.A.b Samenvatting + toepassing

1. We beginnen met een korte verkenning van het voorkomen van wolven, vooral in de Bijbel (uit ISBE/ E-sword en Easten Bible Dictionary in Bible Works s.v. wolf)

De wolf is het meest woeste lid van de hondenfamilie (Canidae); inclusief de jakhals en de vos. De wolf is zonder twijfel aanvankelijk als huisdier gehouden. De wolven van Noord Amerika, Europa en Noordelijk Azië (behalve de Amerikaanse prairiewolf) zijn leden van het hetzelfde soort (canis lupus). De wolf van Syrië en Palestina is groot, licht van kleur en schijnt niet in troepen op jacht te gaan. Zoals andere wolven is het een nachtdier. In Palestina is de wolf, vooral de avondwolf de speciale vijand van de kudden van schapen en geiten die hij onverhoeds overvalt en verslindt. Zie de onder I.A.a genoemde teksten.

2. Soms wordt in de Bijbel een mens/ volk vergeleken met een wolf. Zo bijv. Benjamin, een van de zonen van Jakob (Gen.49:27). De aartsvader op zijn sterfbed kwalificeert profetisch elk van zijn 12 zonen en noemt als kenmerk van zijn jongste zoon en diens stam Benjamin: zijn oorlogszuchtige aard.

Hij zal zijn als een verslindende wolf die wat hij 's nachts heeft geroofd, de volgende morgen verslindt Vgl. Richt. 3:15; 20:14-16 (de richter Ehud, maar ook andere nakomelingen later waren linkshandig (in de strijd tegen hun broedervolk). Verder waren koning Saul en zijn zoon Jonathan Benjaminiten (1 Sam. 10:20v; 2 Sam. 1:19). En veel later Esther en

Mordechai. Zie verder 1 Kron. 8:40; 2 Kron. 14:8; 17:17 (over de vele kloeke Benjaminitische helden in de oorlog).

Ook de apostel Paulus was een afstammeling van Benjamin (Rom. 11:11; Fil. 3:5). Een verklaarder (M.Henri) schrijft, dat 'hij in de ochtend van zijn dag zijn prooi verslond als een vervolger en in de avond de buit verdeelde als een prediker'.

3. Een enkele keer komen we in de Bijbel ook een koning tegen die de naam 'wolf' draagt (Zeëb). Dat is geen vleidend beeld. Zo horen we in Richt. 7:25; 8:3 (vgl. Ps. 83:12) van Oreb en Zeëb (wolf), twee koningen van de Midianieten die door Israël gedood worden bij hun binnenkomst in het beloofde land. Als een verscheurende wolf hadden de Midianieten samen met de Amorieten de doortocht van Israël naar Kanaän belet; zij worden afgestraft door Israël, als men het beloofde land heeft veroverd (Num. 31:1vv; vgl. Num. 22:1vv).

4. Maar het zijn niet alleen Israëls vijanden die met een wolf vergeleken worden. Jeremia (5:6) kondigt de oordelen van God aan over Jeruzalem vanwege de ongerechtigheden van die stad. Lees het nog maar eens na bij Ezechiël die het Godsvolk met striemende woorden bestraft om zijn zonden en zijn vorsten vergelijkt met bloedvergietende (avond)wolven (Ezech.22:27; vgl. Zef. 3:3; zie ook Hab.1:8). Maar ook Jeremia legt in zijn profetieën de vinger bij vele wondenplekken in het volksleven. Ga maar na: is er nog iemand te vinden, die recht doet, die waarheid zoekt? God heeft Zijn volk geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld; zij weigerden de tucht aan te nemen; hun gezicht is als een keisteen. Daarom heeft hen een leeuw uit het woud verslagen, een wolf der wildernissen zal hen verwoesten; een luipaard waakt tegen hun steden; al wie uit dezelve uitgaat, zal verscheurd worden; want hun overtredingen zijn vermenigvuldigd, hun afkeringen zijn machtig veel geworden. Gruwelijke beelden. Kan Israëls God zo boos zijn op Zijn volk, op ons, op mij? Alle zoetsappige godsbeelden begeven het hier. We sidderen.

5. Hoe heerlijk intussen is ons door de profeet Jesaja het beeld getekend van de komende heilstijd in Jes. 11:6vv (en in een korte samenvatting daarvan in Jes. 65:25).¹ De grote lijn van deze profetie is als volgt. Jesaja profeteert het herstel van het Davidisch koningschap in een haast uitzichtloze toestand van het Godsvolk Israël. Hoe onaanzienlijk ook (een takje uit een afgehouden boomstam), er komt een Davidszoon, toegerust met de Geest des Heeren (wijsheid, raad, sterkte, kennis en vreze des Heeren). Een Koning die rechtsprekt tot redding van de armen en de zachtmoedigen des lands en tot een oordeel voor de goddeloze (vers 1-5).

En dan opeens verspringt het beeld en schetst Jesaja het heilrijke herstel van de schepping, van een radicale verandering in het natuurleven dat met de komst van de Koning van de eindtijd zijn intrede zal doen. De wolf zal met het lam verkeren en de luipaard bij den geitenbok nederliggen; en het kalf, en de jonge leeuw, en het mestvee te samen, en een klein jongske zal ze drijven (Jes.11:6).

Zie hier de aanduiding van de heerlijke tijd dat de Vredevorst, de Zoon van David zal regeren in de wereld van mens en dier. Er komt een tijd, dat aan conflicten en bloeddorstigheden een eind zal komen.

Het paradijs komt terug. Denk slechts aan wat het profetisch woord zegt over de wolf en het lam, twee aartsvijanden, die geheel en al met elkaar verzoend zullen zijn. Hoe is het mogelijk? En hoe

de slang gezegd, dat hij stof zal eten, zoals voorzegt in Gen. 3:14; er wordt als kwaad zal doen.

bestaat het, dat een zoogkind zich vermaakt over het hol van een adder en een kleuter zijn hand steekt in de kuil van de basilisk. M.a.w. de ‘onheilige oorlog’ tussen mens en dier is voorbij. En ook zal de hele aarde vol zijn van de kennis des Heeren die daarin tot uiting komt, dat mens en dier een liefdevolle relatie hebben.

Deze profetieën zijn geen schone dromen. Ze mogen ook niet zondermeer vergeestelijkt worden. Ze hebben voluit met de aardse werkelijkheid te maken. Men heeft daarom ook wel aan een 1000 jarig vreedrijk gedacht aan het eind der tijden (voor of na de wederkomst van de Messias). M.i. is er echter niets op tegen om deze troostvolle toekomst gerealiseerd te zien in een nieuwe aarde die God maakt samen met een nieuwe hemel, nadat het aardse bestel van zonde en ellende een einde heeft genomen.²

Onmiskenbaar profeteert Jesaja ook, dat God in die wondere heilstijd Zijn volk Israël weer thuishaalt. Te dien dage zal de Heere Zijn volk Israël ophalen van onder de volkeren, waarheen het verstrooid was (de overgeblevenen, verdrevenen en verstrooiden uit Juda). En zij zullen door een wondere daad van God, zoals eertijds in de verlossing uit Egypte) weer in hun land komen te wonen in goede verbondenheid met elkaar. Hun vijanden rondom zullen het tegen hen moeten afleggen. Door een gebaande weg komt Israël weer thuis (vers 11-16). Tevens krijgen ook de volkeren deel aan die heilstijd (Jes. 11: 9, 10, 12).

Dit alles overziende, moeten we nog enkele dingen toevoegen aan het gezegde. We moeten nl. op onze hoede zijn voor het maken van oneigenlijke tegenstellingen. Ik noem er enkele.

a.. De tegenstelling tussen letterlijk en figuurlijk. Is Jes. 11:6vv letterlijk op te vatten? (wolf en lam, enz.) Ja stellig. In Christus wordt de ganse schepping die nu nog zucht (Rom. 8) vernieuwd (Ef.1:10) en geschonden relaties hersteld. Is deze profetie figuurlijk op te vatten? Ja ook dat. Zij laat ook zien, dat gewelddadige mensen (leeuwen en beren) de zachtmoedigen der aarde zullen zijn. Calvijn ziet de letterlijke en figuurlijke betekenis terecht ineen.

b. De tegenstelling tussen aards en geestelijk. De zachtmoedigen des lands (vers 4) zijn de nul-moedigen (geestelijk arme zondaren) en tevens de ellendigen van de profeten die hun erve der vaders kwijtgeraakt (sociaal armen). Verlossing is geestelijk – hemels (gemeenschap met God in Christus) en aards - stoffelijk.

c.. De tegenstelling tussen Israël en de volkeren. Geldt de profetische belofte van Jes. 11:11vv (het ophalen door God van Israëls verdrevenen onder de volkeren) het lijfelijke Israël (zaad van Abraham)? Ja stellig. Zou deze profetie die slechts voorlopig gerealiseerd werd in de terugkeer van Israël uit de Babylonische ballingschap en ook in de stichting van de staat Israël in 1948, niet pas recht in de Messiaanse eindtijd tot zijn bestemming komen? Ja zeker. Calvijn erkent het eerste, maar heeft geen oog voor het laatste. Hij ziet hierin een beeld van de verzameling van de gelovigen uit de volkeren door het Evangelie. De Korte Verklaring (J. Ridderbos) gaat nog een stap verder en zegt: "Het N.T. toont, dat de aan Israël gegeven beloften overgaan op de kerk des nieuwen dags (Gal. 3:7; 4:11-31;Ef. 2:19; Rom. 11:17-24. Deze is het ware Israël, 1 Petr. 2:9, met het hemelse Jeruzalem als middelpunt, Gal. 4:26; Fil. 3:20; Hebr.12:22; in onderscheiding van het Israël dat "naar het vlees is", 1 Cor. 10:18".

² In het navolgende geef ik een kort resumé van een voordracht die men in mijn website kan vinden (in de reeks voordrachten/ rubriek Kerk en Israël, sub profetie en vervulling (hermeneutische kanttekeningen n.a.v. Jes.11).

Volgens deze laatste verklaring wordt het wezen van Israël voortgezet in de nieuwtestamentische gemeente. Helaas is deze verklaring ver beneden de maat. Zij is een illegitieme annexatie van het beloftewoord door het christendom.

Met Jesaja blijven wij hopen op een machtige toekomst des Heeren voor alle gekenden des Heeren (144.000) uit Israël en de volkeren.

II. HET NIEUWE TESTAMENT

II.A Het Griekse woord voor wolf is $\lambda\upsilon\kappa\omicron\varsigma$ (lukos)

II.A.a Tekstgegevens/ korte omschrijvingen (o.a.volgens Trommius)

- Maar wacht u van de valse profeten, dewelke in schaapsklederen tot u komen, maar van binnen zijn zij grijpende wolven (Matth. 7:15)
- Ziet, Ik zende u als schapen in het midden der wolven; zijt dan voorzichtig gelijk de slangen, en oprecht gelijk de duiven. Matth.10:16
- Gaat henen; ziet, Ik zend u als lammeren in het midden der wolven. Luk.10:3
- Maar de huurling, en die geen herder is, wien de schapen niet eigen zijn, ziet den wolf komen, en verlaat de schapen, en vliedt; en de wolf grijpt ze, en verstrooit de schapen (Joh. 10:12)
- Want dit weet ik, dat na mijn vertrek zware wolven tot u inkomen zullen, die de kudde niet sparen (Hand.20:29).

II.A.b Samenvatting + toepassing

1. De wolf (Gr. lukos) is in het NT een symbool van verraad en misdaad. Jezus heeft ons in Matth. 7:15 gewaarschuwd voor valse profeten die in schaapsklederen tot ons komen, maar van binnen grijpende wolven zijn. En de apostel Paulus waarschuwt bij zijn afscheid van de ouderlingen van Efeze op het strand van Milete de opzieners van de gemeente, dat er na zijn vertrek zware wolven zullen inkomen die de kudde niet sparen (Hand.20:29).

Wolven in schaapskleding: een aanduiding van valse huichelaars (vgl. 1 Kon. 22:11; Jer. 29:21); bedrieglijke leraars met mooie verhalen die in plaats van wegwijzers misleiders zijn. Laat u dus niet direct inpakken door een zgn. leidsman die het meer om winstbejag en om uw ondergang te doen is dan om uw eeuwig behoud. Ze prediken u een allerliefelijkste Zaligmaker die ons zeker altijd redt, ook al doen wij door te geloven in hem geen afstand van onze gruwelijkste zonden. Zij weten niet van een Jezus Die kwam om Zijn Vader de eer te geven die wij geroofd hadden. Of zij vertellen de verhalen van de Bijbel wel netjes na, maar meer als spiegelverhalen (dus: wel waar, maar niet echt gebeurd). Zo bijv. Karel ter Linde (Amsterdam).

En zo zijn er ook leiders in het maatschappelijke leven die hoge posities innemen, maar die de mensen als heerszuchtige managers meer manipuleren (om hun vinger winden) dan dat zij hun maatschappelijk welzijn zoeken. Met hun voorkomendheid en vriendelijkheid weten zij intussen iedere vrouw te boeien. Maar bij personeelsinkrimping werken ze wel eerst de zwakkelingen de deur uit.

Jarenlang is er in de Engels sprekende wereld een boek in gebruik geweest dat tot titel droeg: 'How to win friends and influence people' (hoe vrienden te winnen en mensen te beïnvloeden). In dit boek wordt aan zakenlieden geleerd, hoe men met beleefdheid en grote vriendelijkheid andere mensen zo manipuleren kan, dat men hen straks om de vinger kan winden en er alle kanten mee uit kan gaan. Van de schrijver van dit boek Dale Carnegie wordt verteld, dat hij als klein jongetje eens bij een groentekar begerig naar een kist met kersen stond te kijken. 'Neem maar een handje', zei de groenteman. 'Ik heb liever, dat u ze mij geeft', antwoordde Dale uiterst beleefd. Ja, want de groenteboer had grotere handen.

Maar is ook deze manier van omgang met medemensen in feite niet de manier van een grijpende wolf?

2. Volgelingen van Jezus zijn schapen, maar het zijn schapen temidden van de wolven (Matth. 10:16). Vooral ook de kleinen, beginnelingen in het geloof, lammeren worden ook wel zo genoemd (Luk.10:3). Het dagelijks bestaan in landen met hevige vervolgingen en foltering van christenen (Nigeria/ Soedan bijv.) lijkt als twee druppels water op een bestaan temidden van wolven. Soms voelt iemand die pas christen is geworden, zich ook zo. De wereld om hem heen mag dan een proefterrein zijn om het zaad van het Evangelie in

te strooien, ze is tegelijk oorlogsterrein waar de satan en zijn trawanten als listige boze wolven op hen loeren. Ze mogen zich kwetsbaar opstellen. Maar ze moeten nooit vergeten om zich te wapenen tegen listige aanvallen, soms van eigen huisgenoten.

M.Henri schrijft: 'Uw vijanden zullen als wolven zijn, bloeddorstig en wreed en gereed om u in stukken te trekken; in hun bedreigingen en beschimpingen zullen zij zijn als huilende wolven om u te verschrikken; in hun vervolgingen van u; zij zullen zijn als verslindende wolven om u te verscheuren Maar u moet zijn als lammeren, vreedzaam en geduldig, hoewel tot een gemakkelijke prooi gemaakt. Het zou zeer moeilijk zijn geweest om zo heen gezonden te worden als schapen onder wolven, als Hij hen niet had begiftigd met Zijn Geest en bemoediging.'

Van een herder in het oude oosten wordt verteld, dat hij het altijd in de gaten had, als een wolf op zijn kudde afkwam. Wat deed hij dan? Hij ging op een klein heuveltje staan en liet een langgerekt oehoe horen. Een geluid dat de schapen meteen herkenden als de aanwezigheid van een dreigend gevaar. En als de wolf midden in de kudde was gekomen en bijna zijn gulzige tanden had gezet in een klein lammetje, drongen de grote schapen allemaal naar elkaar toe tot een ondoordringbare massa en drukten de wolf op staande voet dood.

Dat geroep van de Goeder Herder klinkt ook in deze regels tot uw oren door. Houd moed. Uw verdrukking is er een van tien dagen. Vgl. Openb. 2:10.

3. Tot slot een vraag aan het adres van de herders van de gemeente. Bent u herder, geen huurling? In Joh. 10:12 wordt het beeld geschetst van een huurling. Het is de man die de kudde weidt en leidt, maar uit eigen belang. Hij verdient er wat mee. De schapen zelf interesseren hem eigenlijk niet. Als hij een wolf ziet aankomen, gaat hij er meteen vandoor. Denk niet, dat hij zijn leven waagt voor die dieren. Bangerd. Er zijn ook gemeenteliders die

zoiets doen. Als hen het vuur na aan de schenen wordt gelegd, doordat ze onder kritiek worden gezet door iemand die hen afblaft of als er ingekort wordt op hun salaris, zitten ze in zak en as, erger nog: laten ze de gemeente die ze dienen al gauw vallen en nemen het eerste beroep naar een ‘betere’ gemeente’ aan. Huurling, geen herder. Want geen zorg voor de schapen, al zijn het lastige schapen. Vreemd, maar ze huilen liever met alle wolven in het bos mee dan dat zij op weerstand berekend, flink weten op te treden tegen dwarsliggers. Ieder die in de gemeente van Christus wil gaan dienen, mag zich wel afvragen: Ben ik een door Jezus geroepene? Of ben ik nog steeds wat ieder mens van huis uit is: Homo homini lupus (de ene mens is voor de ander een wolf) ?³

³ In het apocryphe boek Jezus Sirach (Ecclesiasticus) lezen we: Hoe kunnen wolf en lam het eens worden met elkaar? Net als de zondaar en de vrome. In 2 Ezra 5:18: 18: Een overste van het volk zegt tegen Ezra: ‘Sta op en eet wat brood en verlaat ons niet, als een herder die zijn kudde overgeeft in de macht van woeste wolven.’

In deze voordracht is gebruik gemaakt van 1. Gesenius’ *Hebr. und Aram. Handwörterbuch*; 16^e Aufl. 1915, s.v. 2 :זאב. Trommius’ *concordantie*, s.v. wolf ; 3. ISBE/ E-sword en Easten Bible Dictionary in Bible Works, s.v. wolf: 4. Robertson’s Word Pictures in Bible Works ad teksten NT; 6. E-sword (comm. M. Henri/ Keil-Delitzsch).